

Дело C-124/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

5 март 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

2 март 2020 г.

Ищец:

Bank Melli Iran, акционерно дружество по иранското право

Ответник:

Telekom Deutschland GmbH

Hanseatisches Oberlandesgericht

[...]

О п р е д е л е н и е

в производството по дело със страни

BANK MELLI IRAN, акционерно дружество по иранското право, [...]
Хамбург

– ищец в първоинстанционното производство, въззивник и въззиваем

[...]

срещу

Telekom Deutschland GmbH, [...] Бон

– ответник в първоинстанционното производство, въззиваем и
въззивник –

[...]

[...] Hanseatisches Oberlandesgericht (Върховен областен съд, Хамбург) – 11-ти граждански състав – [...]на 2 март 2020 г. определи:

I. Спира производството по делото.

II. Отправя до Съда на Европейския съюз (Съда) следните преюдициални въпроси във връзка с тълкуването на член 5, първа алинея от Регламент (ЕО) № 2271/96 на Съвета от 22 ноември 1996 година относно защитата срещу последиците от извънтериториалното прилагане на законодателство, прието от трета страна, и действията, предприети на основание това законодателство или произтичащи от него (ОВ L 309, 29.11.1996 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 10, том 1, стр. 75), в редакцията след измененията, направени с Делегиран регламент (ЕС) 2018/1100 на Комисията от 6 юни 2018 г. (ОВ L 199, 7.8.2018 г., стр. 1): **[ориг. 2]**

1. Прилага ли се член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 само когато на предприемащия съответните действия икономически оператор от ЕС по смисъла на член 11 от този регламент пряко или косвено са дадени указания от административни или съдебни органи на Съединените американски щати, или за приложимостта на посочената разпоредба е достатъчно въпросните действия на икономическия оператор от ЕС да имат за цел спазването на вторични санкции, и без да са налице такива указания?
2. Ако Съдът отговори на първия въпрос в смисъла на втората алтернатива: недопустимо ли е съгласно член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 националното право да се тълкува в смисъл, че прекратяващата договора страна може във всички случаи да прекрати с едностранно изявление договор с продължително изпълнение с насрещната страна, която е включена от Office of Foreign Assets Control (OFAC) на САЩ в списъка Specially-Designated-Nationals (SDN), включително и по съображението да спазва наложени от САЩ санкции, без да е необходимо да посочи основание за прекратяването и съответно да води гражданско дело, в което да посочи и докаже, че във всеки случай основанието за едностранното прекратяване на договора не е свързано със спазване на санкциите на САЩ?
3. Ако Съдът отговори утвърдително на втория въпрос: следва ли едностранно прекратяване на договор по общия ред, извършено в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, задължително да се счита за недействително, или за постигането на целта на този регламент са достатъчни и други санкции, като например налагането на имуществена санкция?

4. Ако Съдът отговори на третия въпрос в смисъла на първата алтернатива: като се имат предвид, от една страна, членове 16 и 52 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и от друга страна, възможността по член 5, втора алинея от Регламент № 2271/96 за предоставяне на разрешение по изключение, важи ли посоченото и в случаите, когато запазването на търговското отношение с насрещната страна по договора, която е включена в посочения по-горе списък, би създадо опасност за икономическия оператор от ЕС да претърпи значителни икономически загуби на пазара в САЩ (в случая 50 % от оборота на групата предприятия)?

Мотиви:

Ищецът е иранска банка, учредена е съгласно иранското право, и има в Германия клон в Хамбург, в който работят 36 служители. Основната дейност на ищеца се състои в обслужване на операциите по външната търговия с Иран. [ориг. 3]

Ответникът е дъщерно дружество на Deutsche Telekom AG, едно от най-големите германски предприятия за телекомуникационни услуги, със седалище в Бон. Групата предприятия е работодател на повече от 270 000 служители в целия свят, като над 50 000 от тях работят в САЩ, на чийто пазар се реализират около 50 % от оборота на групата.

Между страните съществува правоотношение по рамков договор, което позволява на ищеца да обедини в един договор всички телефонни постове на предприятието си на различните му места на дейност в Германия. В рамките на това договорно отношение ищецът поръчва различни продукти, които ответникът е предоставил и фактурирал. Вътрешните и външните структури за комуникация на ищеца в Германия се основават изключително на посочените договори. Без предоставяните от ответника услуги ищецът, поне понастоящем, не би бил в състояние да участва в стопанския оборот посредством германския си клон.

Месечният оборот, който реализира ответникът от отношенията си с ищеца, възлиза на малко над 2 000,00 EUR. Ищецът винаги е изпълнявал в срок и в пълен размер всичките си задължения за плащане към ответника.

След като през 2018 г. САЩ прекратяват едностранно Споразумението с Иран от 14 юли 2015 г. (Joint Comprehensive Plan of Action – JCOPA), в резултат на което първоначално наложените санкции отново влизат в сила (Iran Transactions and Sanctions Regulations (ITSR), ищецът е включен в списъка на подлежащите на санкции лица (Specially Designated Nationals and Blocked Person List (SDN), воден от OFAC (Office of Foreign Assets Control). Част от режима на санкциите са т.нар. вторични санкции (secondary

sanctions), с които на лица, които не са граждани на САЩ, се забраняват всякакви сделки с ирански физически лица и предприятия от списъка SDN.

На 5 ноември 2018 г. влизат в сила нови санкции на САЩ срещу Иран, насочени преди всичко срещу финансовия, банковия и петролния сектор. Ищецът е сред засегнатите от санкциите лица, поради което на 12 ноември 2018 г. е прекъснат достъпът му до телекомуникационната мрежа на Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT), кооперация по белгийското право.

С писмо от 16 ноември 2018 г. ответникът прекратява едностранно с незабавно действие всичките си договори с ищеца [...]. Освен това ответникът изпраща писма от тази дата със същото изявление за прекратяване на договорите и на най-малко още четирима клиенти със седалище в Германия, които имат връзки с Иран. [ориг. 4]

Общото за всички дружества е, че са в списъка SDN на САЩ. Ответникът прекратява договорите си с общо десет предприятия, които имат връзки с Иран.

В рамките на производство за постановяване на привременни мерки по молба на ищеца Landgericht Hamburg (Областен съд, Хамбург) разпорежда на ответника с определение от 28 ноември 2018 г. [...] да продължи да изпълнява текущите договори до изтичането на сроковете на предизвестие за прекратяването им. [...]

С писмо от 11 декември 2018 г. [...] ответникът отново отправя изявление за едностранно прекратяване на договорите. Откъс от това писмо гласи:

„(...) с писмо от 16.11.2018 г. ние прекратихме с незабавно действие договорите за предоставяне на долупосочените услуги. Освен това, като изцяло предохранителна мярка, прекратяваме едностранно тези договори и по общия ред с възможно най-кратък срок на предизвестие“.

По отношение на някои от договорите сроковете на предизвестие са изтекли още на 25 януари 2019 г., 10 февруари 2019 г., 13 март 2019 г., 10 и 25 септември 2019 г. и 30 януари 2020 г. Останалите договори продължават да пораждат действие съответно до 22 август 2020 г. и 7 януари 2021 г.

В първоинстанционното производство ищецът иска ответникът да бъде осъден да остави в действие всички посочени в договорите линии.

С решението си по делото Landgericht осъжда ответника да изпълнява договорите до датите, на които изтичат съответните срокове на предизвестие, и отхвърля иска в останалата му част. Съдът приема, че едностранното прекратяване по общия ред на спорните договори от страна

на ищеца е действително. По-специално това прекратяване на договорите не било в нарушение на член 5 от Регламент № 2271/96.

Ищецът подава въззивна жалба срещу това решение в частта, с която се отхвърля искът. Той продължава да поддържа, че с едностранното прекратяване на договорите по общия ред ответникът е нарушил член 5 от Регламент № 2271/96, поради което това прекратяване било недействително.

След постановяването на решението на Landgericht на 10 февруари 2019 г. ответникът прекъсва една от спорните линии поради изтичане на съответния срок на предизвестие. Понастоящем всички останали линии все още са в действие. [ориг. 5]

II.

Решаването на делото зависи от тълкуването на член 5, първа алинея от Регламент (ЕО) № 2271/96 на Съвета от 22 ноември 1996 година относно защитата срещу последиците от извънтериториалното прилагане на законодателство, прието от трета страна, и действията, предприети на основание това законодателство или произтичащи от него (ОВ L 309, 29.11.1996 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 10, том 1, стр. 75), в редакцията след измененията, направени с Делегиран регламент (ЕС) 2018/1100 на Комисията от 6 юни 2018 г. (ОВ L 199, 7.8.2018 г., стр. 1). Ето защо преди да бъде постановено решение по въззивната жалба на ищеца производството трябва да бъде спряно и на основание член 267, първа алинея, буква б) и трета алинея ДФЕС следва да бъде отправено преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз.

Страните спорят дали изявлението на ответника от 11 декември 2018 г. [...] за едностранно прекратяване по общия ред на договорните му отношения с ищеца е действително. Правото да се прекратят едностранно по общия ред договорите, спрямо които се прилага германското право, безспорно следва от Общите условия на ответника за доставка на услугите.

Според ищеца прекратяването на договорите е в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, и поради това е недействително. Ответникът поддържа, че не е налице нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96.

1. а) По първия преюдициален въпрос

Ищецът твърди, че ответникът е прекратил договорите единствено по съображението да не нарушава наложените от Съединените американски щати вторични санкции. Ответникът обаче не бил посочил преки или косвени указания на административни или съдебни органи на САЩ, които предхождат изявлението за прекратяване на договорите. В решение от 7

февруари 2020 г. [...] Oberlandesgericht Köln (Върховен областен съд, Кьолн) приема, че член 5, първа алинея от Директива № 2271/96 изобщо не е приложим в такива случаи. Настоящият състав не споделя това виждане, а счита, че съществуването на вторичните санкции само по себе си е достатъчно, тъй като само по такъв начин може да се осигури ефективното прилагане на забраната за спазване на такива санкции, установена в член 5, първа алинея от Директива № 2271/96.

б) По втория преюдициален въпрос

За упражняването на правото на едностранно прекратяване на договорите по общия ред, на което се позовава ответникът, не е нужно да е налице основание за прекратяване на договора. Ответникът счита, че член 5, първа алинея от Директива № 2271/96 не променя нищо в това отношение, тъй като тази разпоредба му предоставя свобода при осъществяването на неговата стопанска дейност да прекрати по всяко време договорните си отношения с ищеца **[ориг. 6]**. За целта нямало значение какви са мотивите на ответника да прекрати договорите.

В това отношение ответникът се позовава на документа на Комисията „Насоки — Въпроси и отговори: приемане на актуализация на Блокиращия регламент“ от 7 август 2018 г. (C/2018/5344, ОВ С 277 I, 7.8.2018 г., стр. 4—10).

Точка 5 от тези насоки гласи следното:

„Задължава ли Блокиращият регламент операторите от ЕС да осъществяват стопанска дейност с Иран или Куба? Каква позиция се очаква от тях да заемат, когато са в ситуация, за която се прилагат включеното в списъка законодателство с извънтериториално приложение и Блокиращият регламент?“

Операторите от ЕС са свободни да осъществяват стопанската си дейност по свое усмотрение в съответствие с правото на Съюза и приложимото национално законодателство. Това означава, че те са свободни да решат въз основа на своята преценка на икономическата ситуация дали да започнат работа, да продължат или да прекратят стопанската си дейност в Иран или Куба и дали да участват или не в даден сектор на икономиката. С Блокиращия регламент се цели именно да се гарантира, че тези стопански решения продължават и напред да се вземат свободно, т.е. не се налагат на операторите от ЕС от включеното в списъка законодателство с извънтериториално приложение, което правото на Съюза не признава за приложимо по отношение на тях“.

Редица германски съдилища тълкуват този отговор както ответникът, в смисъл, че той може по всяко време да упражни своето договорно

установено право да прекрати едностранно договорите по общия ред, без да посочва основания за това. В свое определение с указания от 1 октомври 2019 г. [...] Oberlandesgericht Köln изрично приема, че това право на прекратяване може да се упражни и по „съображения, произтичащи от външната политика на САЩ“.

С оглед на отговора на Комисията настоящият състав приема, че такова разбиране на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 е възможно, като отбелязва обаче, че в такъв случай разпоредбата няма да изпълнява преследваната с нея цел. Поради това по-целесъобразно изглежда тълкуването в смисъл, че едностранно прекратяване на договор, чийто определящ мотив е да се спазват санкциите на САЩ, представлява действие в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96. Ако обаче действието на страната по прекратяване на договорите се основава изцяло на икономически съображения, без да има конкретна връзка със санкциите, то не е в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, тъй като противното би означавало [ориг. 7] търговските отношения с Иран никога да не могат да бъдат прекратени. Тази теза се споделя в германската правна литература [...].

Съгласно това виждане ответникът би трябвало по изключение да уточни мотивите си за прекратяването на договорите, както и обаче при всички случаи да посочи и евентуално да докаже, че не е взел решението си за прекратяването, поради това че в противен случай би била налице опасност да претърпи неблагоприятни последици на американския пазар. Без такова уточнение не би било възможно да се прецени дали прекратяването на договорите представлява нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96.

в) По третия преюдициален въпрос

Настоящият състав приема, че едностранното прекратяване на договор, което е извършено в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, е недействително. Нищожността му по германското гражданско право следва от член 134 от Bürgerliches Gesetzbuch (Германски граждански кодекс). Тази разпоредба гласи:

„Правна сделка, която нарушава законова забрана, е нищожна, ако законът не предвижда друго“.

Настоящият състав счита, че разпоредбата на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 е законова забрана в този смисъл.

В същото време обаче член 9 от Регламент № 2271/96 предвижда, че всяка държава членка определя санкциите за нарушаване на съответните разпоредби на този регламент, като тези санкции трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи. В член 82, параграф 2, първо изречение от

Außenwirtschaftsverordnung (Наредба за външната търговия, наричана по-нататък „AWV“) във връзка с член 19, параграф 4, първо изречение, точка 1 и параграф 6 от Außenwirtschaftsgesetz (Закон за външната търговия, наричан по-нататък „AWG“), Федерална република Германия е квалифицирала нарушаването на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 като административно нарушение, което се наказва с имуществена санкция в размер до 500 000 EUR.

Поради опасността ответникът да претърпи икономически загуби в случай на изключването му от американския пазар, запитващата юрисдикция счита, че би могло да се счита за непропорционално да се попречи на ответника да прекрати договорното си отношение с ищеца, вместо да му се наложи (само) имуществена санкция. Освен това според настоящия състав регламентът не служи пряко за защита на ищеца. **[ориг. 8]**

г) По четвъртия преюдициален въпрос

Четвъртият въпрос е свързан с изложеното непосредствено по-горе.

Настоящият състав счита, че забраната за спазване на вторични санкции поставя в дилема икономически оператори от ЕС като ответника, чиято защита всъщност би следвало да има за цел регламентът, както е видно от неговия преамбюл. Ако тези оператори спазват правото на Съюза, те рискуват да бъдат изключени от американския пазар, а ако съблюдават санкциите, ще нарушат правото на Съюза. Като се има предвид реалната ефективност при прилагането на санкциите на САЩ, ако спазват правото на ЕС, икономическите оператори от ЕС могат в зависимост от случая да се окажат изправени пред опасността от значителни икономически загуби. Групата предприятия Telekom реализира 50 % от своя оборот на американския пазар. Настоящият състав счита, че този риск за оператора не се компенсира в достатъчна степен с уреденото в член 6 от Регламент № 2271/96 право на обезщетение за вреди. Това се отнася и за възможността по член 5, втора алинея от Регламент № 2271/96 за предоставяне на разрешение по изключение. С оглед на целта на регламента да се предотврати прилагането на вторични санкции към икономически оператори от ЕС практиката по предоставянето на разрешения би следвало да е по-скоро рестриктивна, поради което би могло да се окаже, че наличието на непосредствена опасност от икономически загуби само по себе си не е достатъчно за целта. По изложените съображения настоящият състав изразява съмнение, че в случаите на опасност от значителни икономически загуби на пазара на САЩ една обща забрана да се прекратят отношенията с търговски партньор, който при това не е икономически значим, с цел да избегнат тези опасности, е съвместима със свободата на стопанската инициатива, защитена с член 16 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и с принципа на пропорционалност, закрепен в член 52 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

2. Релевантност на преюдициалните въпроси за делото по главното производство:

Отговорът на преюдициалните въпроси е от значение за решаването на делото, с което е сезиран настоящият състав, тъй като е налице неяснота дали едностранното прекратяване на договорите от ответника по общия ред е действително или не. Член 7, първо изречение от германската Außenwirtschaftsverordnung („AWV“), на който се позовава и ищецът, няма отношение към решаването на делото. [ориг. 9]

Член 7, първо изречение от AWV гласи:

Забраняват се изявления във външно-търговския оборот, с които местни лица се включват в бойкот срещу друга държава (изявление за бойкот).

Независимо от въпроса дали изявлението за едностранно прекратяване на договор изобщо може да представлява изявление за бойкот по смисъла на тази разпоредба, настоящият състав счита, че нейният обхват не надхвърля този на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, т.е. ако изявлението на ответника за едностранно прекратяване на договорите по общия ред е действително от гледна точка на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, в такъв случай то не е в нарушение и на член 7, първо изречение от AWV.

Lauenstein	Dr. Büßer	Dr. Brauer
Председател на състава от Висшия областен съд	Съдия от Висшия областен съд	съдия